

ผู้หญิงกับสังคม : กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอของศรีบูรพาและดอกไม้สด*
 Women with Society : Linguistic Strategies in the Presentation
 of Sriburapa and Dokmaisod

สุวพิชญ์ ตีบยานนท์**
 ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม***

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด โดยเก็บข้อมูลจากนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด เป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2476-2500 มีจำนวน 14 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า การเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด พบมี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ชุดคำต่างๆ 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้วัจนกรรม การใช้ชุดคำต่างๆ มี 3 ชุดคำ คือ การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง การใช้อุปลักษณ์ มี 3 แบบ ได้แก่ ผู้หญิง คือ สิ่งของ สัตว์ และ ดอกไม้ และการใช้วัจนกรรม มี 2 แบบ ได้แก่ วัจนกรรมชี้หน้า วัจนกรรมปฏิเสธ ดังที่ สุพรรณิ วราทร (2519) ได้กล่าวว่า นวนิยายจึงเป็นวรรณกรรมที่สามารถเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่และสังคมทุกชนชั้นได้เพราะรวมเรื่องทุกด้านที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป ตั้งแต่เรื่องชีวิตในครอบครัวไปจนถึงวิทยาการแขนงต่างๆ ด้วยเหตุนี้ สะอาด รอดคง (2533) ได้กล่าวว่า นวนิยายจึงได้รับความนิยมสูง มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีนวนิยายแนวใหม่เกิดขึ้นเสมอ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเรื่องเล่าที่สื่อความรู้สึกของผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนสามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการและสภาพสิ่งแวดล้อมออกมาตามทัศนะความรู้และประสบการณ์ของบุคคล

คำสำคัญ : กลวิธีทางภาษา/ การนำเสนอ/ ผู้หญิงกับสังคม

Abstract

This article presents language strategies in the presentation “women” in novels of Sriburapa and Dokmaisod. The study for novels published in 1933-1957. There are 14 books. The research finds that there are four main language strategies: the use of a set of words and the use of modification: using the suffering words, the use of a set of words under the power of men, the use of words expresses praise, metaphoric and speech act. Metaphoric: women are object, animals and flowers. Speech act: guided action and reverence.

Keywords : Language strategies/ Presentation/ Women with Society

*วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นวนิยายจึงเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย มีการใช้ภาษา การใช้วาทกรรม บทสนทนา และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีนักเขียนเกิดขึ้นมากมาย เช่น มจ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ฯ ศรีบูรพา และดอกไม้สด ฯลฯ นวนิยายส่วนใหญ่ก็แสดงให้เห็นเรื่องราวในชีวิตมนุษย์ รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อมและสังคมมนุษย์อีกด้วย ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (2545) ได้กล่าวว่า สังคมไทยในอดีตเป็นแบบ "ผิวเดียวหลายเมีย" หมายความว่าชายมีสถานะเหนือหญิงในทุกด้านในสมัยสุโขทัย คำหญิงชายที่มีคู่กับภรรยาคนอื่น แต่ไม่ห้ามชายมีภรรยาหลายคน ต่อมา ในสมัยอยุธยา กฎหมายลักษณะผิวเมีย พ.ศ. 1904 ยังได้แบ่งภรรยาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ชายที่มีภรรยาก็คนก็ได้ อีกทั้งพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 4 ได้กล่าวภาษิตที่ว่า "หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน หาเป็นยุติธรรมไม่ ให้อยกเสีย" จากพระราชดำรัสดังกล่าว จะพบว่า รัชกาลที่ 4 ทรงเปรียบเทียบว่า กฎหมายเก่าปฏิบัติต่อหญิงชายอย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าไม่ยุติธรรม ให้อยกเสีย เนื่องจากกรณีถวายฎีกาของอำแดงเหมือน จนกระทั่ง พ.ศ. 2478 จึงมีกฎหมายให้ชายมีภรรยาได้เพียงคนเดียว (มาลี พลุฑพงษ์สวัสดิ์, 2551)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจนวนิยายที่จะสะท้อนผู้หญิงกับสังคมในการนำเสนอที่เกื้อหนุนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย เช่น ความแตกต่างระหว่างชนชั้น การคลุมถุงชน การใช้ภาษา ฯลฯ ผู้วิจัยมีความสนใจในงานเขียนของทั้งสองท่าน ที่สะท้อนสังคมเพราะเป็นช่วงยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อีกทั้งยังมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาในนวนิยาย แนวความคิด ค่านิยม ความกตัญญูทางเพศ และวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยจึงนำเรื่องของทั้ง 2 ท่าน มาทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีทางภาษาในการนำเสนอผู้หญิงของศรีบูรพาและดอกไม้สด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีทางภาษาในการนำเสนอ "ผู้หญิง" ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด

กรอบความคิดในการวิจัย

เอมอร นิธิธรรมา (2521) ได้กล่าวว่าชนบประเพณีที่นวนิยายกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ การแต่งงาน เนื่องจากนวนิยายส่วนใหญ่สร้างโครงเรื่องในแบบเรื่องรัก นอกจากนั้นโครงเรื่องยังแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างฐานะตระกูลและความรัก ในระหว่างการค้าเนินเรื่องของนวนิยาย ผู้วิจัยจะพบว่ามีการสะท้อนถึงบิดามารดาต่อการแต่งงานของบุตร เช่น การเลือกคู่ และการจัดการแต่งงาน ซึ่งเรียกว่า "คลุมถุงชน" ในขณะที่เดียวกันนวนิยายก็สะท้อนทัศนคติของคนที่ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก รวมทั้งหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่มีปฏิเสธร่างการแต่งงาน ในการแสดงบทบาทบิดามารดาที่มีต่อบุตรในด้านการแต่งงาน นวนิยายก็สะท้อนให้เห็นเหตุผลหนึ่งซึ่งถูกนำเข้ามาสนับสนุนบทบาทของฝ่ายบิดามารดา คือ ความกตัญญู โดยฝ่ายบิดามารดานำมาโต้แย้งกับบุตรซึ่งเรียกร้องเสรีภาพในด้านความรัก

ดังนั้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500 ที่เป็นการนำเสนอของผู้หญิงกับสังคมอีกทั้งยังมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาในนวนิยาย แนวความคิด ค่านิยม ความกตัญญูทางเพศ และวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยจึงนำเรื่องของทั้ง 2 ท่าน มาทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีทางภาษาในการนำเสนอผู้หญิงและเปรียบเทียบผู้หญิงในมุมมองของศรีบูรพาและดอกไม้สด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลในนวนิยายของศรีบูรพาเกี่ยวกับดอกไม้สด ที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2476 - 2500 โดยเป็นงานเขียนที่เกิดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีทั้งหมด 14 เล่ม และนำมาแยกหัวข้อในการวิจัย
3. วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยในด้านกลวิธีทางภาษานำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด
4. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบกลวิธีทางภาษานำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด มี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ชุดคำต่างๆ 2) การใช้อุปสรรค 3) การใช้วัจนกรรม

1. การใช้ชุดคำต่างๆ

1.1 การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์

นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดนำเสนอ “ผู้หญิง” โดยใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ เป็นการใช้ชุดคำที่บ่งบอกว่าในขณะนั้นผู้หญิงรู้สึกมีความทุกข์มีความเศร้าหมองอันเนื่องมาจาก ความทุกข์ที่เกิดกับตัวเองซึ่งอาจเป็นความทุกข์ที่เกิดจากผู้อื่น ในการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์จะมี 2 กรณี คือ ผู้หญิงที่มองเห็นตัวเองว่าตัวเองมีความทุกข์ กับบุคคลอื่นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายที่มองเห็นว่าผู้หญิงมีความทุกข์ เช่น ถูกทอดทิ้ง ความเจ็บแสบ ความเจ็บปวด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์จากการตนเองของผู้หญิง

ผู้หญิงมองเห็นตัวเอง คิดว่าตนเองได้รับความทุกข์อันเกิดจากคนอื่นที่ทำให้เป็นทุกข์ โดยจากนวนิยายปรากฏการที่ผู้หญิงจะแสดงความรู้สึกหรือกล่าวให้กับบุคคลอื่นฟัง ทำให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าผู้หญิงมีความทุกข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(1) “ฉันถูกทอดทิ้งครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับที่ฉันเคยประสบมาเมื่อครั้งอยู่กับคุณอุบลแล้ว มันแตกต่างกันมาก ฉันได้รับความเจ็บแสบในการถูกทอดทิ้งครั้งแรก แต่ในปัจจุบันนี้มันเป็นความเจ็บปวด และอาจจะเรียกได้ว่าเป็นความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสด้วย มิใช่เพราะเหตุว่าฉันยังรัก ภราโดยมากเท่าใดก็ยังมีความเจ็บปวดมากเท่านั้น เหตุสำคัญอยู่ที่ลักษณะแห่งการทอดทิ้งที่คนทั้งสองได้ปฏิบัติต่อฉันต่างหาก

“คุณอุบลทิ้งฉันไว้ในความไม่เข้าใจในหลักการหมั้นหมยของเธอ คุณอุบลหันหลังให้ฉันไปหมกมุ่นอยู่กับการงานของเธอ ส่วนภราโดยหันหลังให้ฉัน แล้วก็กระโจนลงไปในหมู่ผู้หญิงและแก้วเหล้าและหมู่เพื่อนที่ลอยคอบนปลักแห่งความโสมมอันเดียวกัน” (สิ่งที่ชีวิตต้องการ, 2478, หน้า 46)

จากตัวอย่างที่ (1) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพาจะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ เช่น “ถูกทอดทิ้ง ความเจ็บแสบ ความเจ็บปวด” เป็นการแสดงความรู้สึกที่ผู้กล่าวกำลังมีความทุกข์ ความทุกข์ในที่นี้เกิดจากผู้ชายไม่สนใจใครดูแล ทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(2) “โอ! ลัตดาจะถูกขวางทั้งเป็นคาร์บ ๒ ในวันเดียวกันหรือนี่! เธอไม่ต้องการลัตดาแล้ว! เธอไม่ต้องการลัตดาแล้ว?---โอ้ อนิจจา! เพราะคู่มั่นเขาไม่รักลัตดา คู่รักจึงเห็นลัตดาหมดราคาไปด้วย อพิไร? ผู้ชายหนอ

ผู้ชาย กรรม! กรรม! กรรมของเราเอง นี่เรามาหลงลัดดาเล่นหรือคะ โธ่! เรานะเรา!” ยิ่งพูดน้ำเสียงยิ่งโอดครวญ ครั้นแล้วร่างอันระทด ระหวาย ก็ชวนเซไปซบกับเก้าอี้อย่างงามเข้าท้วงที่ ร้องให้สะอึกสะอื้นครวญแค้นความเวทนา (สามชาย, 2476, หน้า 459)

จากตัวอย่างที่ (2) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สดจะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ ได้แก่ “ถูกขวางทิ้ง” เป็นการแสดงความรู้สึกของผู้หญิงที่กำลังมีความทุกข์เนื่องจากเพศชายที่เป็นคู่หมั้นและคนรัก ทอดทิ้ง ซึ่งลัดดาเป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำที่ตัดพ้อเพื่อให้อนวัตนเห็นความทุกข์ของลัดดา เนื่องจากลัดดาหมั้นอยู่แล้ว ซึ่งเป็นคู่หมั้นที่ผู้ใหญ่หามาให้ ไม่ได้เกิดมาจากความรัก แต่เกิดจากความเหมาะสม ดังนั้นคู่หมั้นจึงไม่รักลัดดาและต้องการจะถอนหมั้น นอกจากนี้ลัดดามีคนรักที่เกิดจากความรักคือ อนวัตนที่กำลังจะทิ้งตนเอง ลัดดาจึงมีความทุกข์ที่จะถูกฝ่ายชายทอดทิ้งไปอย่างไม่ใยดี รู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่า ไม่มีราคา ผู้ชายถึงทิ้ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีความทุกข์อันเนื่องมาจากผู้ชาย

การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์จากการมองผู้หญิงจากบุคคลอื่น

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ของผู้หญิงผ่านการมองผู้หญิงจากบุคคลอื่นซึ่งได้รับความทุกข์อันเกิดจากคนอื่นที่ทำให้เป็นทุกข์โดยที่บุคคลอื่นเป็นผู้มองเห็นความทุกข์ของผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(3) เมื่อสูญเสียความรักไปแล้ว มีเหตุผลอะไรที่คนเราจะต้องสูญเสียทุกอย่างหล่อนไม่ควรจะได้รับความสงสารความเมตตาปราณีบ้างดอกหรือ? หล่อนไม่ควรจะได้รู้ได้เห็นบ้างดอกหรือว่าสโมสรรของหนุ่มๆสาวๆเขาเปิดกันที่ไหน? หล่อนไม่ควรจะได้กลิ่นไอของความร่าเริงบันเทิงใจ แม้เพียงนานๆครั้งหนึ่งดอกหรือ? นี่เป็นยุติธรรมสำหรับหล่อนหรือไม่? (ผจญบาป, 2477, หน้า 134-135)

ตัวอย่างที่ (3) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ ได้แก่ “สูญเสียความรัก” เป็นการแสดงความรู้สึกที่ผู้ถูกกล่าวถึงซึ่งในที่นี้คือ วันเพ็ญ กำลังมีความทุกข์ กล่าวคือ ผู้กล่าวเห็นว่าผู้หญิงมีความทุกข์เนื่องจากไม่สามารถแต่งงานกับคนที่ตนรักได้แต่กลับถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ชายที่ไม่ได้รัก ผู้หญิงไม่มีสิทธิเรียกร้องในความต้องการของตนเอง ผู้หญิงไม่มีสิทธิและเสรีภาพ

1.2 การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย

1.2.1 การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี

ในสมัยก่อนภรรยาไม่มีสถานภาพเสมือนทรัพย์สินของสามี สามีมีสิทธิยกภรรยาให้ใครก็ได้ และยังมีสิทธิจะขายภรรยาของตนโดยไม่จำเป็นต้องบอกให้เจ้าตัวรับรู้หรือยินยอมก็ได้ รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชปรารภว่าเมืองไทยในสมัยของพระองค์นั้น "ภรรยาเป็นดังสัตว์เดรัจฉาน" หรือเห็นว่า "ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน" (ฉัตรบริรักษ์ ศรีวัฒนสาร, 2557)

ทั้งนี้ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดมีปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจผู้ชายเพื่อการนำเสนอการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายจากการที่เป็นภรรยาและแสดงความรู้สึกต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง โดยการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย ในการใช้ชุดคำดังกล่าวนี้สามารถพิจารณาได้ใน 2 กรณี คือ การที่ผู้หญิงมองว่าตัวเองตกอยู่ใต้อำนาจของสามี ก็กับการที่บุคคลอื่นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายที่มองเห็นว่าผู้หญิงตกอยู่ใต้อำนาจของสามี ซึ่งนวนิยายได้ปรากฏสถานภาพของภรรยา เช่น ภรยาน้อย เมียเก็บ นางบำเรอ เป็นที่น่าสังเกตว่าการปรากฏคำว่า ภรยาน้อย เมียเก็บ หรือ นางบำเรอ นี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นการอยู่ใต้อำนาจของภรรยาหลงด้วย ที่ต้องยอมให้สามีมีภรยาน้อย หรือ เมียเก็บ นอกจากนี้ยังปรากฏมีการใช้คำว่า ปรนนิบัติ ที่หมายถึง การดูแลรับใช้ผู้เป็นสามี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามีจากการมองเห็นของผู้หญิง

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงว่าภรรยาตกอยู่ใต้อำนาจของสามี ซึ่งได้มาจากการที่ผู้หญิงมองว่าตัวเองต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายจากการที่เป็นภรรยา หน้าที่ดูแลรับใช้ เป็นหน้าที่ของภรรยา ผู้หญิงมองเห็นว่าต้องทำหน้าที่ของภรรยาที่ดีด้วยการรับใช้ ปรนนิบัติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(4) ...ส่วนฉันก็มีหน้าที่จะต้องภักดีต่อท่านเจ้าคุณจะต้องติดตามไปกับท่านในที่ทุกงานทุกแห่ง คอยปรนนิบัติรับใช้ท่านตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี トラบเท่าที่ท่านยังต้องการตัวฉัน และトラบเท่าที่ยังไม่ละเลยหน้าที่ของท่านเอง... (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 86)

ตัวอย่างที่ (4) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี ได้แก่ “ปรนนิบัติ” จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า “ปรนนิบัติ” หมายถึง คอยปฏิบัติรับใช้ ดังตัวอย่าง “คอยปรนนิบัติรับใช้ท่านตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี” คือ ผู้หญิงสมัยก่อนต้องรับใช้ผู้เป็นสามีอย่างดีไม่ให้บกพร่องต่อหน้าที่ จึงใช้คำว่า ปรนนิบัติ หมายถึง การดูแลรับใช้

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามีจากการมองเห็นของบุคคลอื่น

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงการที่ภรรยาต้องอยู่ใต้อำนาจของสามีผ่านการกล่าวของ บุคคลอื่น บุคคลภายนอกมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ใต้อำนาจของจากการที่เป็นภรรยา นอกจากนี้ยังเห็นว่าผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน โดยผู้ชายสามารถมีภรรยาน้อย เมียเก็บ หรือ นางบำเรอได้ นอกจากนี้ผู้หญิงมีหน้าที่รับใช้ผู้เป็นสามี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(5) นอกจากเจ้านายชั้นเบื้องบนสุดแล้ว ยังมีเจ้านายชั้นรองลงมาอีกคือ คุณอบเชยและคุณบานชื่น สองสตรีพี่น้องโคมงาม ผู้มีวัยไม่เกินสามสิบห้าปีพร้อมด้วยบุตรของหล่อน แต่เดิมหล่อนทั้งสองอยู่ในชั้นบ่าวและผู้อาศัย คุณอบเชยเป็นพี่เลี้ยงธิดาของท่านเจ้าคุณซึ่งได้ถึงแก่กรรมเมื่อสามสี่ปีมาแล้ว หลังจากนั้นท่านเจ้าคุณได้ยกย่องคุณอบเชยไว้ในฐานะภรรยาน้อย และต่อมาได้พ่วงคุณบานชื่นเข้าไปในขบวนอีกคนหนึ่ง แม่อบและแม่ชื่นตามที่คนในบ้านได้เรียกกันได้กลายเป็นคุณอบคุณบานชื่นแต่นั้นมา ส่วนคุณหญิงยังถือว่าสตรีทั้งสองเป็นบ่าวอยู่นั่นเองคือบ่าวประเภทนางบำเรอ (แลไปข้างหน้า ภาคปฐมวัย, 2498, หน้า 166)

ตัวอย่างที่ (5) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี ได้แก่ “ภรรยาน้อยและนางบำเรอ” ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า “ภรรยาน้อย” หมายถึง เมียที่ไม่ใช่เมียหลวง “นางบำเรอ” หมายถึง คอยรับใช้ ปฏิบัติ ทำให้พอใจ ปรนเปรอ จากตัวอย่างดังกล่าวพบว่า ผู้หญิงที่เป็นบ่าวรับใช้ อาจยอมเป็นเมียน้อยของเจ้านายที่มีฐานะเพื่อที่จะยกตนเองให้มีหน้าทางสังคมหรืออาจจำยอมเพราะผู้ชายสมัยนั้นนิยมมีภรรยาหลายคนโดยเฉพาะการมีเมียบ่าว ซึ่งเป็นภรรยาที่เป็นบ่าวรับใช้มาก่อน โดยเมียบาวนั้นนอกจากจะมีหน้าที่รับใช้สามีแล้ว ยังต้องรับใช้ภรรยาหลวงของบ้านด้วย และไม่ได้รับการยกย่องให้เท่าเทียมกับภรรยาหลวง จนบางครั้งถูกมองว่าเป็นเพียงนางบำเรอ ซึ่งท่านเจ้าคุณได้มีการยกย่องภรรยาน้อย เพื่อให้ดูแลบ้านและดูแลท่านเจ้าคุณอีกด้วย นอกจากนี้คุณหญิงยังต้องดูแลคุณหญิงซึ่งเป็นภรรยาหลวง

ตัวอย่างนวนิยายของดอกลำสนัด

(6) เพื่อนคนหนึ่งชวนให้ไปพักที่บ้าน เขามีภรรยาเป็นชาวพื้นเมือง ลักษณะพอดูได้ และปรนนิบัติสามีอย่างบ่าวปรนนิบัตินาย หลวงนฤบาลก็นึกอยากมีภรรยาที่เขาบ้าง (ชัชชนะของหลวงนฤบาล, 2478, หน้า 25)

ตัวอย่างที่ (6) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกลำสนัด จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี ได้แก่ “บ่าวปรนนิบัตินาย” ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า

“ปรนนิบัติ” หมายถึง คอยปฏิบัติรับใช้ ดังตัวอย่าง “ปรนนิบัติสามีอย่างบ่าวปรนนิบัตินาย” คือ ผู้หญิงต้องปรนนิบัติผู้เป็นสามีอย่างดีไม่ให้บกพร่องต่อหน้าที่ จึงใช้คำว่า ปรนนิบัติ หมายถึง การดูแลรับใช้ จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีหน้าที่ต้องปรนนิบัติผู้ชายเหมือนบ่าวที่ดูแลนายเพื่อให้ผู้ชายได้รับความสุขอย่างเต็มที่

1.2.2 การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี

กลวิธีนี้คือการใช้ชุดคำต่างๆ ที่แสดงว่าผู้หญิงเป็นฝ่ายที่อยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย แม้ว่าไม่ใช่สามีของตน การอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย คือ การถูกบังคับให้ทำตามที่ผู้ชายต้องการ อาจเป็นการถูกกดขี่ทางเพศ จึงแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ของคนที่มีมุมมองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ นอกจากนี้ยังปรากฏการแสดงการที่ผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่เป็นบิดาในฐานะลูกที่ถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่บุพการีต้องการ ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นหรือความต้องการของตนเองหรือทำตามที่ตนปรารถนาได้ นอกจากนี้ในนวนิยายที่เขียนเกิดขึ้นในปีที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475) ซึ่งเป็นช่วงข้าวยากมากแพง ผู้คนต้องแสวงหาเงินเพื่อการดำรงชีวิตให้รอด จึงปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่มีทรัพย์สินเงินทอง ผู้ชายเหล่านี้สามารถซื้อผู้หญิงไปเป็นสมบัติของตนได้

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามีจากการมองเห็นตนเองของผู้หญิง

กลวิธีนี้ปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงว่าหญิงมองว่าตัวเองต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามีมองว่าตนเองไม่มีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงความต้องการของตนเอง

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(7) “รังแกคนง่าๆ” หล่อนร้อง พร้อมกับดิ้นหลุดออกมาได้จากแขนของมณูญ และมองดูหน้าอย่างเคืองจัด “คอยดูสติฉันจะต้องไปฟ้องเจ้าคุณ” (ผจญบาป, 2477, หน้า 15)

ตัวอย่างที่ (7) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ได้แก่ “รังแก” กล่าวคือ ผู้ชายลวนลามผู้หญิงที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ทำเหมือนผู้หญิงไม่มีค่า

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามีจากการมองเห็นของบุคคลอื่น

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลภายนอกมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ต้องทำตามคำสั่งของผู้ชาย ถึงแม้ว่าผู้หญิงจะเต็มใจทำตามหรือไม่เต็มใจทำตาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(8) “เย็นอายุ 17 ปีกว่าแล้วนะ เขามีตัวก็ได้ มีลูกก็ได้ อีกอย่างหนึ่งเย็นไม่ใช่ทาสที่เราซื้อมาสำหรับทำลายความบริสุทธิ์เล่น เย็นเป็นลูกจ้างของเรา เหมือนคุณพ่อและพี่มันส์เป็นลูกจ้างของรัฐบาล ถ้าพี่คิดว่าเย็นเป็นทาสที่พี่จะทำอะไรก็ได้ตามชอบใจ พี่ต้องไปเกิดเป็นสุลต่านของตุรกี ที่ตุรกีที่อาจจะเปิดฮaremหาผู้หญิงสาว ๆ สวย ๆ บำเรอความสุขได้ แต่ถึงกระนั้นเย็นก็ไม่ใช่ผู้หญิงที่จะมาสวมครโปยอยู่ในฮaremของพี่” (ผจญบาป, 2477, หน้า 28)

ตัวอย่างที่ (8) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ได้แก่ “เป็นทาส” กล่าวคือ บุคคลอื่นมองว่า ผู้หญิงเป็นที่ระบายนามของฝ่ายผู้ชายจะทำอะไรได้ตามชอบใจ ทำให้ผู้หญิงดูไม่มีคุณค่าและเป็นเพียงที่บำเรอความสุข ผู้ชายดูถูกผู้หญิงเห็นผู้หญิงไม่มีค่า หรือเพียงของเล่น

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(9) น้อยเงยหน้าขึ้นช้าๆ ดวงตาอันดำเป็นมันนั้นเต็มไปด้วยความกลัว จ้าวสวัสดีวงศ์ยิ้มอย่างบุคคลที่เห็นของต้องใจจะพึงยิ้ม แล้วเอื้อมมือไปจับข้อมือหล่อนไว้

ด้วยความตกใจจนลืมหูลืม น้อยสะบัดมือโดยแรงแต่ไม่แรงพอที่จะให้ข้อมือของหล่อนหลุดจากกำมือชายหนุ่มได้เข้าดิ่งแขนหล่อนไว้แน่น มือซ้ายจับคางให้เงยขึ้นแล้วพูดด้วยเสียงไว้อ่านาลึกๆน้อย

“เท่านี้ก็ทำตกอกตกใจไปได้ เพราะรักหรือถึงได้พยายาม บอกฉันให้รู้หน่อยเถอะ ฉันมีอะไรที่น่ารังเกียจนักหนาหรือ? หล่อนถึงไม่รับรักของฉัน ฉันถามหล่อนมานับหนไม่ถ้วนแล้ว ยังไม่ได้รับตอบสักที”

(สามชาย, 2476, หน้า 145-146)

ตัวอย่างที่ (9) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ได้อ่านาลึกๆน้อยของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ได้แก่ “จับข้อมือ ดิ่งแขน จับคาง” กล่าวคือ ผู้ชายพยายามที่จะล่วงเกินผู้หญิงเพราะผู้หญิงอยู่ได้อ่านาลึกๆน้อยของผู้ชายจากการที่ผู้ชายเคยช่วยเหลือผู้หญิงโดยการให้ยืมเงินผู้หญิงก็เลยมาทดแทนบุญคุณด้วยการทำงานชดใช้ให้ แต่ผู้ชายมีความต้องการในตัวผู้หญิงจึงพยายามที่จะล่วงเกินและลวนลาม ผู้ชายมองว่าผู้หญิงอยู่ได้อ่านาลึกๆน้อย และต้องการที่จะได้เป็นสมบัติ

1.3 การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง

การยกย่อง หมายถึง เชิดชู สรรเสริญ ชมเชย ชื่นชม การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิงในงานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอที่ผู้แต่งนวนิยายนำชุดคำที่มีการแสดงการยกย่องมาใช้เพื่อให้เกียรติยกย่องและเชิดชูบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง

นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดนำเสนอการยกย่องผู้หญิงที่สะท้อนให้เห็นถึงการแสดงการยกย่องบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง โดยใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง เช่น เทพธิดา แม่ผู้ประเสริฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้ชุดคำแสดงการยกย่องผู้หญิงจากการมองของบุคคลอื่น

การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิงโดยผู้กล่าวแสดงการยกย่องมาจากผู้ชาย เช่น เทพธิดา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(10) ความสัมพันธ์ระหว่างโกเมศกับแนนซีเข้ามาวนเวียนอยู่ในสมองของฉันแนนซีนั้นดูเป็นเทพธิดาที่ได้รับบัญชาจากสวรรค์ให้มาแก้ไขการดำเนินชีวิตของโกเมศและเมื่อบำเพ็ญหน้าที่เสร็จแล้วก็กลับคืนไปสู่วิมานของเธอ (จนกว่าเราจะพบกันอีก, 2493, หน้า 62)

ตัวอย่างที่ (10) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง ได้แก่ “เทพธิดา” ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า “เทพธิดา” หมายถึง นางฟ้าบรรยายถึงผู้หญิงที่ดูสูงส่ง คือ เพศหญิงที่เสียสละตนเองมาดูแลความเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์โดยไม่ได้หวังอะไรตอบแทนเหมือนนางฟ้ามาช่วยเหลือประชาชนเมื่อหมดหน้าที่ก็กลับคืนสรวงสวรรค์ จึงใช้คำว่า เทพธิดา หมายถึงนางฟ้า จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แนนซีที่เป็นหญิงสาวมาจากออสเตรเลียได้สละเวลาของตนมาช่วยเหลือชาวเอเชียที่อยู่ในฐานะชั้นแรงงาน และมีความต่ำต้อยมากในออสเตรเลีย

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(11) “เพิ่งได้ทราบวันนี้ว่าครูอัมพรมิวิชาสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเมื่อไรนครสวรรค์จะเปิดโรงเรียนการเรือนเราเห็นจะไม่ต้องการครูจากที่อื่น”

“แหม คุณหลวงพูดเป็นศัตรูกับฉันเหลือเกิน” ยศว่า “ผมกำลังคิดว่าครูอัมพรดีเกินจังหวัดนี้หลายเท่า ขึ้นอยู่ที่นั่นต่อไปก็เท่ากับเอาแก้วหมกไว้ในทราย”

หลวงนฤบาลตอบว่า

“คุณดูถูกจังหวัดผมเหลือเกิน พลเมืองของผมฉลาดนะ ผมอวดได้ว่าไม่แพ้ชาวกรุงเทพฯ ลองให้การศึกษาให้แข่งกว่านี้สักหน่อยซี! จริงไหมคุณครู?”

หล่อนิ่งอยู่ครู่หนึ่งก่อนที่จะตอบ

“เห็นจะจริงกระมังคะ ดิฉันสังเกตดูเด็กบางคนมีไหวพริบดีมากที่สุดทีเดียว”

“นั่นไหมล่ะ แต่เราต้องการครูดีๆ ให้พอกแก่เด็กจำนวนครูของเราเวลานี้ยังเต็มที เพราะเรามีเงินเดือนให้เขาน้อยก็หาความดีไม่ได้ครูบางคนรู้เพียงแค่ว่าหนังสือที่ตัวสอนเท่านั้นถ้าไปถามอะไรนอกไปจากนั้นสักนิดก็ทำท่าจะสะอึกเอาเสียแล้ว เรื่องการศึกษานี้เป็นเรื่องหนักมาก ผมรู้สึกไม่ได้ทำกันจริงๆ จังๆ ทำกันอยู่แต่ที่ตัวหนังสือ”

(ชัชชนะของหลวงนฤบาล, 2478, หน้า 490-491)

ตัวอย่างที่ (11) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง ได้แก่ “แก้ว” ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า “แก้ว” หมายถึง สิ่งที่เคารพนับถือยิ่ง ในคำว่า แก้ว 3 อัน หมายถึง พระรัตนตรัย ดังตัวอย่าง “ครูอัมพรดีเกินจังหวัดนี้หลายเท่า ชินอยู่ที่นี้ต่อไปก็เท่ากับเอาแก้วหมกไว้ในทราย” การใช้คำว่า “เอาแก้วหมกไว้ในทราย” บรรยายถึงผู้หญิงที่ดูสูงส่งมีความรู้ดี ไม่เหมาะที่จะมาอยู่สถานที่ที่ห่างไกลความเจริญ

2. การใช้อุปลักษณ์

การศึกษาอุปลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาตามแนวคิดแบบภาพพจน์และการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดแบบภาพพจน์เป็นการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดภาพพจน์ (Figures of speech) ซึ่ง จูไรร์ตัน ลักษณะศิริ (2543) ได้อธิบายไว้ว่า ภาพพจน์หมายถึงถ้อยคำที่เกิดภาพในใจโดยใช้กลวิธีหรือชั้นเชิงในการเรียบเรียงถ้อยคำให้มีพลังที่จะสัมผัสอารมณ์ของผู้อ่านจนเกิดความประทับใจ เกิดความเข้าใจ และเกิดอารมณ์สะท้อนใจมากกว่าถ้อยคำที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา เป็นการเปรียบโดยนำสิ่งสองสิ่งหรือมากกว่าที่ต่างกันแต่มีคุณสมบัติบางอย่างร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน ส่วนการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์เป็นการศึกษาที่พิจารณาว่าการใช้อุปลักษณ์ สามารถสะท้อนให้เห็นมนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ ทั้งนี้ผู้ใช้ภาษาอาจไม่ได้ตั้งใจเปรียบเทียบให้เห็นภาพแต่อาจใช้อุปลักษณ์โดยไม่รู้ตัว จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับการนำเสนอของผู้หญิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผู้หญิง คือ สิ่งของ หรือสิ่งไม่มีชีวิต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายคำว่า “สิ่งของ” คือ วัตถุต่างๆ ซึ่งการใช้อุปลักษณ์เพื่อเปรียบผู้หญิงเป็นสิ่งของนี้เป็นการนำเสนอว่าผู้หญิงไม่มีชีวิตจิตใจ เป็นเพียงสิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตเท่านั้น ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ปรากฏการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิงคือสิ่งของ ในการนำเสนอภาพผู้หญิงโดยการใช้อุปลักษณ์นี้ปรากฏจากมุมมอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองที่ผู้หญิงมองตนเอง และมุมมองที่บุคคลอื่นมองผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ สิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตจากการมองตนเองของผู้หญิง

การใช้อุปลักษณ์ในลักษณะนี้เป็นการใช้อุปลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงมองว่าตัวเองเป็นสิ่งของ เป็นสิ่งไม่มีชีวิต เช่น เครื่องประดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(12) “เธอจง เห็นใจฉันเถิด เราเกิดมาโดยเขากำหนดให้เป็นเครื่องประดับโลกประโลมโลก มันเป็นหน้าที่ของเรา ยิ่งกว่านั้น บางทีคุณงามความดีของสตรีก็ถูกมองข้ามไปเลย ถ้ามิได้อยู่ในความงาม” (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 75)

ตัวอย่างที่ (12) เป็นข้อความจาก

นวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำว่า “เครื่องประดับ” มาใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิง ผู้หญิงต้องแต่งตัวสวยรูปโฉมงดงามเพื่อให้เป็นที่เชิดหน้าชูตาเปรียบเหมือนกับเครื่องประดับที่ช่วยเชิดหน้าชูตา สะท้อนให้เห็นว่า ถ้าผู้หญิงไม่สวยก็ไม่มีใครสนใจไม่มีใครมองโดยที่ไม่ดูคุณค่าและคุณงามความดีของผู้หญิงดูแต่รูปลักษณ์ภายนอก ผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องประดับของผู้ชายที่มีไว้เพื่อความสวยเก๋หรือมีไว้เพื่อประดับบารมีเท่านั้น

2.2 ผู้หญิง คือ สัตว์

การใช้อุปสรรคผู้หญิง คือ สัตว์ คือ การที่นำผู้หญิงไปเปรียบเป็นสัตว์ชนิดต่างๆ ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ปรากฏการใช้อุปสรรคผู้หญิงคือสัตว์ ในการนำเสนอภาพผู้หญิงจากมุมมอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองที่ผู้หญิงมองตนเอง และมุมมองที่บุคคลอื่นมองผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้อุปสรรคผู้หญิง คือ สัตว์ ผู้หญิง คือ สัตว์จากการมองตนเองของผู้หญิง

ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดปรากฏการใช้อุปสรรคผู้หญิง คือ สัตว์ เพื่อแสดงว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองเปรียบเหมือนสัตว์ที่ผู้ชายไม่ต้องการ ไม่มีคุณค่า ไม่มีราคา ต่ำต้อย เช่น สุนัขหรือแมว หิงห้อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(13) “คุณวัชรินทร์เป็นลูกผู้ดีมีตระกูลเป็นผู้ดีชั้นสูงเป็นเจ้านายของฉัน คุณเปรียบเหมือนดวงอาทิตย์ตัวฉันเหมือนหิงห้อย คุณเหมือนดวงเดือน ฉันเหมือนหยาดน้ำค้างที่เกาะอยู่ตามใบหญ้า คุณเหมือนมหาสมุทร ฉันเหมือนกับสายน้ำในลำห้วยเล็กๆ เมื่อพระอาทิตย์มาฝากรักกับหิงห้อยและเก็บเอาหิงห้อยเป็นเมียของท่านนั้น บุญคุณของท่านย่อมล้นเกล้า” (แลไปข้างหน้า ภาคมหัศจรรย์, 2500, หน้า 152)

ตัวอย่างที่ (13) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำว่า “หิงห้อย” เพื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงเป็นหิงห้อย ที่มีแสงเพียงน้อยนิดเท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงรู้สึกตัวต่ำต้อยเมื่อเทียบกับผู้ชาย ผู้หญิงรู้สึกตัวไม่มีค่า ไม่มีราคา

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(14) “ง่ายจริงนะ ดูราวกับดิฉันเป็นสุนัขหรือแมวที่คุณเลี้ยงไว้” (ชัยชนะของหลวงนฤบาล, 2478, หน้า 510)

ตัวอย่างที่ (14) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้คำว่า “สุนัขหรือแมว” เปรียบเทียบกับผู้หญิงเป็นสุนัขหรือแมว กล่าวคือ ผู้ชายเห็นผู้หญิงเป็นสัตว์ ที่เลี้ยงไว้เพื่อความสนุก ที่อยากจะเล่นเมื่อไหร่ก็เรียกหา ถ้าไม่ต้องการก็ปล่อยทิ้ง ไม่เห็นคุณค่า

การใช้อุปสรรคผู้หญิง คือ สัตว์จากการมองผู้หญิงของบุคคลอื่น

กลวิธีการใช้อุปสรรคในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลภายนอกมองเห็นผู้หญิงว่า ผู้หญิงคือสัตว์ที่โง่ ไม่ฉลาด และดื้อดึงด้วยเช่น ควาย เต่าตุน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(15) “...ซึ่งล้วนแต่ที่โง่ดักดาน แล้วแถมเย่อหยิ่งอวดดีและดื้อเหมือนควายด้วย” (ปาในชีวิต, 2485, หน้า 2)

ตัวอย่างที่ (15) เป็นข้อความที่ปรากฏในนวนิยายของศรีบูรพาโดยปรากฏการใช้คำ “ควาย” เพื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงเหมือนควายที่นอกจากไม่ฉลาดแล้วยังมีความดื้ออีกด้วย คือ ผู้ชายเห็นผู้หญิงเป็นสัตว์ที่โง่ นิสัยไม่ดี

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(16) “ถ้าหากบวชแล้ว คุณแม้อย่างไม่เลิกกวนต่อไป ก็เห็นจะต้องแต่งงานกับผู้หญิงศรีๆ สักคนหนึ่ง จะได้ไม่เกะกะ”

“คุณแต่งงานกับผู้หญิงที่ศรีหยาบความว่าเป็น เต่าตุน ไม่รู้จักอะไร คุณจะได้ประโยชน์อะไรจากการแต่งงาน เพราะผู้หญิงที่เป็น เต่าตุน ไม่มีการศึกษาพอที่จะพูดกับคุณเข้าใจนั้น คุณจะขอให้หล่อนเป็นอื่นนอกจากเป็นเมียไม่ได้เลย”

“เป็นความจริง ฉันไม่เคยนึกว่าถ้ามีเมียจะต้องการให้หล่อนเป็นอะไรได้อีก นอกจากเป็นเมีย”

(สามชาย, 2476, หน้า 221-225)

ตัวอย่างที่ (16) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้คำ “เต่าตุน” เปรียบเทียบผู้หญิงกับเต่าตุน คือ ผู้ชายเห็นผู้หญิงเป็นเต่าตุน โง่เง่า ไม่มีการศึกษา ให้อยู่แต่บ้านเป็นแค่เมียไม่ต้องออกไปไหนจากบริบท เป็นการคุยกันระหว่างพี่แพนซึ่งเป็นผู้ชายกับผู้ชายที่คุยกัน ซึ่งพี่ชายไม่พอใจที่แพนของน้องสาวเห็นน้องสาวเป็นเพียงผู้หญิงศรีๆ ที่ดูโง่ ไม่มีประโยชน์ เป็นได้แค่เมียเท่านั้น เป็นการสะท้อนสังคมที่ผู้ชายไม่เห็นคุณค่าของผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นแค่เมียอย่างเดียวคิดว่าผู้หญิงทำอะไรไม่เป็นเลย

2.3 ผู้หญิง คือ ดอกไม้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายคำว่า “ดอกไม้” ไว้ว่า ส่วนหนึ่งของพรรณไม้ที่ผลิออกจากลำต้นเพื่อสืบพันธุ์ กลวิธีการใช้อุปุพจน์ผู้หญิงคือดอกไม้เป็นการนำเสนอผู้หญิงในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด โดยการเปรียบเทียบว่าผู้หญิงเป็นดอกไม้ ซึ่งในการนำเสนอภาพผู้หญิงโดยใช้อุปุพจน์นี้ทำให้ปรากฏภาพเพศหญิงจากมุมมอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองที่ผู้หญิงมองตนเอง และมุมมองที่บุคคลอื่นมองผู้หญิงดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้อุปุพจน์ผู้หญิง คือ ดอกไม้จากการมองตนเองของผู้หญิง

กลวิธีการใช้อุปุพจน์ผู้หญิง คือ ดอกไม้สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองเป็นดอกไม้ที่ต้องการความสดชื่น เช่น ดอกไฮเดรนเยีย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(17) ในโลกนี้มีหนังสือจำพวกไว้งึกและแมคคอลลิสซึ่งช่วยแนะทางรักษาความงาม ความเปล่งปลั่งของฉันไว้ได้ยั้งยืนนาน ดูความสดชื่นยืนนานของ ดอกไฮเดรนเยีย (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 74)

ตัวอย่างที่ (18) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำ “ดอกไฮเดรนเยีย” เปรียบเทียบผู้หญิงกับดอกไฮเดรนเยีย ซึ่ง ม.ร.ว.กิริติ เปรียบเทียบกับตัวเองถึงความงามและความสดชื่นเหมือนดังดอกไม้

การใช้อุปุพจน์ผู้หญิง คือ ดอกไม้จากการมองของบุคคลอื่น

กลวิธีการใช้อุปุพจน์ผู้หญิง คือ ดอกไม้สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลอื่นมองว่าผู้หญิงเป็นดอกไม้ที่สวยงาม มีกลิ่นหอม เช่น ดอกคริสแซนทีมัม ดอกกุหลาบ ดอกรักเร่ ดอกพยอม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(18) หม่อมราชวงศ์กิติสวามีโนโนแพรสขาวแพรสีขาว มีลวดลายสีแดงเด่นบนพื้นแพรขาวนั้น ดูงามดัง ดอกคริสแซนทีมัม ข่อใหญ่ ที่ข้าพเจ้าได้ชม ณ สวนตาการะซูกะเมื่อฤดูออกทึมนปีที่แล้ว จันทรแหวงเมฆออกมาเต็มดวงแสงส่องต้อง ดอกคริสแซนทีมัม ที่มีชีวิตวิญญูณ ทิวสรรพางค์กาย เมื่อหม่อมราชวงศ์กิติสวามีขึ้นรับแสงจันทรนั้นมิลมิชยพัตมา เส้นเกศาของเธอเด่นอยู่กลางแสงจันทรน้ำที่หล่ออยู่ในดวงเนตรของเธอเป็นประกายเรียกร้องความสนใจทั้งหมดของข้าพเจ้าให้มารวมอยู่ ณ ที่นี้ (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 35)

ตัวอย่างที่ (18) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำ “ดอกคริสแซนตี้ม” เปรียบเทียบผู้หญิงกับดอกคริสแซนตี้ม (ดอกเบญจมาศ) เปรียบความสวยงามของผู้หญิงเป็นดอกไม้ที่มีความสวยงาม

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(19) “ให้ดินตายซี!” ประวัตินุทานด้วยเสียงอันดัง “เธอทั้ง ๒ คนทำให้พินึกถึงความงามของดอกกุหลาบและดอกกรักรักรื่นขึ้นมาทีเดียว!” (สามชาย, 2476, หน้า 207)

ตัวอย่างที่ (19) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้ “ดอกกุหลาบ” “ดอกกรักรักรื่น” เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิงเหมือนดอกกุหลาบหรือดอกกรักรักรื่น กล่าวคือ ผู้หญิงแต่ละคนมีความสวยไม่เหมือนกัน จึงเปรียบกับดอกไม้แต่ละชนิด เป็นการสะท้อนสังคมที่เห็นผู้หญิงเป็นสิ่งสวยงาม

3. การใช้วจนกรรม

วจนกรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่ง กล่าวคือ เราสามารถกระทำกรต่าง ๆ ได้โดยอาศัยคำพูด โดยมีคำกริยาที่ก่อให้เกิดการกระทำ และในทุกถ้อยคำที่กล่าวออกมาจะมีเจตนาแฝงอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรูปประโยค และหน้าที่ของประโยค จึงมีความสำคัญต่อการตีความเจตนาของคำพูด (Searle, 1969, หน้า 12) นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด มีการใช้วจนกรรม ดังนี้

3.1 วจนกรรมชี้แนะ

จันทิมา เอี่ยมานนท์ (2549) กล่าวว่า เป็นวจนกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ฟังจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต วจนกรรมกลุ่มชี้แนะอาจมีพลังวจนกรรมต่างกันไปเป็นระดับจากมากไปหาน้อย เช่น การขอร้อง การสั่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1.1 วจนกรรมการขอร้อง

วจนกรรมการขอร้อง เป็นวจนกรรมที่มีเนื้อหาข้อความที่เป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟังซึ่งมีความรู้พื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน เป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นและสาระสำคัญแสดงความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด (Searle, 1992) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วจนกรรมการขอร้องจากการมองเห็นตนเองของผู้หญิง

การใช้วจนกรรมการขอร้องจากการมองเห็นตนเองของผู้หญิงสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองต้องการการเรียกร้องสิทธิ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(20) “โปรดกรุณาอย่าว่าดิฉันรูกเลย คุณขา ดิฉันรักคุณและทำทุกอย่างเพื่อคุณ ความรักของดิฉันเป็นความรักที่ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน คุณจะไม่รักดิฉันเลย หรือคุณจะซ้ำเกลียดดิฉันสักเพียงใดก็ตาม ดิฉันทนรับความรู้สึกเช่นนี้ของคุณได้ ขอเพียงแต่ให้คุณเห็นน้ำใจของดิฉันเท่านั้นแหละ” (ผจญบาป , 2477, หน้า 108-109)

(21) “คุณอุบลขา คุณจงเมตตาธารานี้ให้มาก โปรดนำทาง โปรดวินิจฉัยให้ฉันอย่างดีที่สุด ฉันต้องหลงทางมา ๒ ครั้งแล้ว ถึงเดี๋ยวนี้ฉันก็ยังเขลาและรู้จักชีวิตน้อยนัก” (สิ่งที่ชีวิตต้องการ, 2478, หน้า 77)

ตัวอย่างที่ (20) และ (21) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้ “โปรดกรุณาอย่าว่าดิฉันรูกเลย ขอเพียงแต่ให้คุณเห็นน้ำใจของดิฉันเท่านั้นแหละ” โปรดนำทาง โปรดวินิจฉัยให้ฉันอย่างดีที่สุด” กล่าวคือ ผู้หญิงขอร้องผู้ชายโดยต้องการขอความรักจากผู้ชาย นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องการให้ผู้ชายเป็นผู้นำที่จะไม่ทำให้ตัวเองทำผิดพลาดเหมือนอย่างอดีตที่ผ่านมา (ผจญบาป , 2477, หน้า 108-109)

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(22) “พ่อคิดว่าจะให้หนูแต่งงานกันเสียในเดือน ๒ เดือนนี้ พ่อจะได้หมดห่วง เดือนหน้าหรือเดือนโน้น จะไปวานโอรุเขาหาฤกษ์พรุ่งนี้”

“คุณพ่อคะ” พัชรีขัดขึ้น น้ำเสียงของหล่อนนั้นอ่อนหวานนุ่มนวล แต่แววตาบอกชัดว่าได้ทำใจไว้เข้มแข็งดีแล้ว “คุณพ่อเคยบอกกับหนูว่าหนูเป็นลูกที่ดี ไม่เคยทำอะไรที่ขัดใจคุณพ่อเลย คราวนี้หนูขอความกรุณาโปรดอย่าให้หนูต้องแต่งงานกับพี่อนุเลยคะ” (สามชาย, 2476, หน้า 424)

ตัวอย่างที่ (22) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้ “ขอความกรุณาโปรดอย่าให้หนูต้องแต่งงานกับพี่อนุเลยคะ” เพื่อขอร้องให้ผู้ฟังทำตามสิ่งที่ผู้พูดกล่าว จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายคำว่า “กรุณา” คือ ใช้ประกอบหน้ากริยาแสดงความขอร้องอย่างสุภาพ และ “โปรด” ไว้ว่า ถูกใจหรือพอใจมาก เช่น โปรดสิ่งสวยงาม แสดงความเมตตากรุณาโดยปลดเปลื้องความเดือดร้อนเป็นต้น เช่น โปรดข้าพเจ้าสักครั้ง ใช้ประกอบหน้ากริยา แสดงความขอร้องอย่างสุภาพ เช่น โปรดนั่งนิ่ง ๆ ส่วน “อย่า” คือ คำประกอบกริยาบอกความห้ามหรือไม่ยอมให้ทำการต่างๆ จากตัวอย่าง “ขอความกรุณาโปรดอย่าให้หนูต้องแต่งงานกับพี่อนุเลยคะ” สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงถูกบังคับให้แต่งงานโดยเป็นคำสั่งญาติจากผู้ใหญ่ทั้ง 2 ฝ่าย โดยถูกขอร้องผู้เป็นบิดาว่าไม่ต้องการแต่งงาน ผู้หญิงจะมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นในการเรียกร้องสิทธิของตนเองในความรัก ซึ่งในปี พ.ศ. 2476 ผู้หญิงจะถูกบังคับให้แต่งงานกับคนที่พ่อแม่เลือกให้และเห็นว่าเหมาะสม แต่ผู้หญิงในนิยายของดอกไม้สดจะมีการเรียกร้องสิทธิมากขึ้น

3.1.2 วัจนกรรมการสั่ง

วัจนกรรมสั่งและขอร้องมีสาระของถ้อยคำหรือเจตนาเดียวกัน คือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของผู้พูดแต่น้ำหนักของถ้อยคำต่างกันขึ้นกับสถานภาพทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหากผู้พูดสนิทสนมกับผู้ฟังและหรือมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ฟังผู้พูดก็อาจจะเลือกสั่งผู้ฟังโดยไม่ต้องขอร้องแบบสุภาพ อย่างไรก็ตามทั้งนี้ขึ้นกับการกระทำที่สั่งหรือขอให้ทำว่ามีความรุนแรง มากน้อยเพียงไร

วัจนกรรมการสั่งจากการมองของบุคคลอื่น การใช้วัจนกรรมสั่งจากการมองของบุคคลอื่น สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลอื่นมองผู้หญิงกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องจึงมีการใช้วัจนกรรมการสั่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(23) ทั้งพระยาสุระมนตรี และคุณหญิงละมุนไม่มีความรังเกียจที่จะได้ธิดาพระยาสุระพรภิกษา มาเป็นสะใภ้ จึงไม่ต้องการเวลาสำหรับไตร่ตรองลึกซึ้งเหมือนดังที่ต้องตรอง เมื่อจะต้องเป็นฝ่ายตอบปฏิเสธหรือยกยอให้ ดังนั้นเรื่องของพระเจ้าจึงดำเนินไปเร็วกว่าเรื่องของนายสนองกล่าวคือได้มีการสู่ขอสำเร็จไปก่อนที่เฒ่าแก่ของฝ่ายนายสนองจะได้วันกำหนดที่จะสู่ขอเลขาพระยาสุระมนตรีได้สั่งเป็นคำขาด มิให้ธิดาของท่าน อนุญาตให้เลขาไปเที่ยวกับนายสนองโดยลำพังสองต่อสอง “อยากพูดอยากคุยกันสองคนก็คุยกันในบ้าน ที่ว่างมีถมไป” ท่านว่าแต่ความรักของหนุ่มสาวนั้นเป็นสิ่งที่แปลก หนุ่มสาวรักกันแล้ว เขาต้องการจะอวดให้ปรากฏแก่คนหมู่มาก การพูดคุยกันในบ้าน จึงไม่พอแก่ความต้องการของเขา เขาต้องการจะเที่ยวไปในที่ต่างๆ เมื่อไปไม่ได้ตามลำพังกับคนรักก็สูทให้ผู้อื่นไปเป็นเพื่อนแต่ระวังมิให้เพื่อนมีจำนวนน้อยกว่า 2-3 คน เพื่อว่าเพื่อนต่อเพื่อนจะได้เอาใจใส่ในกันและกันแล้วและปล่อยให้คู่รักได้ผลัดกันพูด ผลัดกันฟังระหว่างเขาแต่เพียง 2 วัน (นี่แหละโลก, 2488, หน้า 518 -519)

ตัวอย่างที่ (23) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้คำ “อยากพูดอยากคุยกันสองคนก็คุยกันในบ้าน” เป็นการสั่งไม่ให้ชายหนุ่มและหญิงสาวอยู่ตามลำพัง ในสังคมไทย พ.ศ. 2488 ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายถูกเลือกจากผู้ชายถ้าเห็นเหมาะสมเรื่องฐานะ ชาติและตระกูล ซึ่งจะถูกจับคลุมถุงชน โดยที่ไม่มีโอกาสเลือกหรือตัดสินใจเองและไม่มีโอกาสที่จะไปไหนตามลำพังระหว่างหนุ่มสาวเพราะเป็นการไม่เหมาะสม

3.2 วจนกรรมปฏิเสธ

วจนกรรมการปฏิเสธเป็นกลวิธีแสดงเจตนาของผู้พูดในการปฏิเสธ ซึ่งจากข้อมูลพบการใช้วจนกรรมการปฏิเสธ โดยมักพบคำว่า ไม่คิด ไม่ปรารถนา ไม่อยาก ไม่มีทาง จากนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดปรากฏการใช้วจนกรรมการปฏิเสธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วจนกรรมการปฏิเสธจากการมองตนเองของผู้หญิง

การใช้วจนกรรมการปฏิเสธจากการมองตนเองของผู้หญิงสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองต้องการปฏิเสธการกระทำในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(24)...ฉันเคยมีความกังวลใจอยู่บ้างว่า ภราดาโดยอาจจะคิดอย่างนั้นอย่างนี้กับฉันตกมาเป็นกรรมสิทธิ์ของเธอภายหลังที่ได้แต่งงานมาแล้วครั้งหนึ่ง ผู้หญิงเราโดยมากไม่ยินดีที่จะเป็นสองรองใคร ฉันได้ผู้ชายก็อาจจะมีความรู้สึกอย่างเดียวกันฉันนั้น ฉันได้ถามความรู้สึกของภราดาโดยในเรื่องนี้... เธอกล่าวว่าเธอรักฉันมิใช่รักความบริสุทธิ์หรือรักสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวเนื่องกับตัวฉัน... (สิ่งที่ชีวิตต้องการ, 2478, หน้า 34)

ตัวอย่างที่ (24) เป็นข้อความจาก นวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้ “ไม่ยินดีที่จะเป็นสองรองใคร” ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงไม่ต้องการจะเป็นเมียรองและต้องการเป็นเมียคนเดียว

(25)...มันเป็นความสลดสังเวชใจเหลือเกินนัก ที่เธอจะร้องคร่ำครวญคิดถึงสตรีผู้นั้นซึ่งเป็นคนอาภัพ เป็นคนที่โชคชะตาได้ทอดทิ้งไม่เหลือแลมาช้านาน แล้วทั้งในปัจจุบันนี้เล่าก็ไม่อยู่ในฐานะอันจะเป็นที่ไฝฝันของใครๆ ได้เสียแล้ว... ประโยชน์อะไรที่เธอมาคร่ำครวญไฝฝันในตัวฉัน ในเมื่อความปรารถนาของเธอไม่มีทางที่จะเป็นของจริงขึ้นได้ มหาสมุทรมาก็ถักกันฉันไว้จากเธอหรือ? เธอย่อมรู้ดีว่าการที่ฉันมีท่านเจ้าคุณต่างหากที่ได้แยกเธอกับฉันไว้คนละโลก เราไม่มีทางที่จะพบกันได้... (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 153)

ตัวอย่างที่ (25) เป็นข้อความจาก นวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้ “ไม่มีทางที่จะเป็นของจริงขึ้นได้และไม่มีทางที่จะพบกันได้” ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คำพูดของ ม.ร.ว.กิริติสะท้อนให้เห็นว่าความปรารถนาของนพพรไม่มีทางเป็นไปได้ นพพรกับม.ร.ว.กิริติไม่มีทางที่จะรักกันได้เพราะม.ร.ว.กิริติแต่งงานกับท่านเจ้าคุณแล้ว แม้ว่าในตัวนพพรจะมีความปรารถนาที่แรงกล้าส่วนในตัว ม.ร.ว.กิริติ ถึงจะมีความปรารถนาของนพพรแต่ก็ต้องเก็บความรู้สึกเอาไว้เพราะคำว่า ภรรยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงเมื่อเป็นภรรยาแล้วต้องไม่มีความรักกับชายอื่น ซึ่งแตกต่างจากผู้ชายที่สามารถมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน

สรุปผล

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด พบว่ากลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด มี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ชุดคำต่างๆ 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้วจนกรรม การใช้ชุดคำต่างๆ มี 3 ชุดคำ คือ การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง การใช้อุปลักษณ์ มี 3 แบบ ได้แก่ ผู้หญิงคือ สิ่งของ สัตว์ และ ดอกไม้ และ การใช้วจนกรรม มี 2 แบบ ได้แก่ วจนกรรมชี้หน้า วจนกรรมปฏิเสธ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการนำนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับงานเขียนของ นักเขียนท่านอื่นๆ เช่น ทมยันตี เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิงกับสังคมไทยต่างกันอย่างไร
2. ควรมีการศึกษานวนิยายประเภทอื่นว่ามีกลวิธีทางภาษาในการนำเสนออย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา ทินวัฒน์. (2549). ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในนวนิยายของดอกไม้สด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทิมา เอี่ยมมานนท์ และกฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรมภ์. (2549). มองสังคมผ่านวาทกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉัตรบงกช ศรีวัฒนสาร. (2557). ภาพล้อและการต่อนการเมืองในสังคมไทย พ.ศ. 2465-2475. วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์.
- ดอกไม้สด. (นามแฝง). สามชาย. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.
- _____. (2478). ชัยชนะของหลวงนฤบาล. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.
- _____. (2488). นี่แหละโลก. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2545). บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงกับการเมืองในประวัติศาสตร์สังคมไทย. ศิลปวัฒนธรรม
- ตรีศิลป์ บุญจจร. (2542). นวนิยายกับสังคมไทย 2475 - 2500. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลี พุกษ์พงศาวิ. (2551). ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง. กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนีกร เศรษฐ์. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ศรีบุรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์). (2477). ผจญบาป. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2478). สิ่งมีชีวิตต้องการ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2480). ข้างหลังภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2485). ป่าในชีวิต. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2493). จนกว่าเราจะพบกันอีก. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2498). แลไปข้างหน้า ภาคปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2500). แลไปข้างหน้าภาคมัธยมวัย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- สะอาด รอดคง. (2533). วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วแก้ว. ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
- สุพรรณณี วราทร. (2519). ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2519
- สุภาพ วรโคตร. (2542). สตรีทัศน์ในนวนิยายของศรีบุรพา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เอมอร นิรัษฎราช. (2539). ทศนะทางสังคมในนวนิยายสมัยรัชกาลที่ 7. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.
- John, R. S. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press.
- _____. (1992). *The Rediscovery of the Mind*. MIT Press.